

Reportage

‘Het is echt pionieren’

Connecting
Emerging Literary
Artists: platform
voor talentvolle
literaire makers

Voor een computerscherm in Kiev geeft de Oekraïense schrijver Oksana Zaboezjko een lezing over het belang van literatuur. Het publiek zit in hun eigen woonkamers verspreid over heel Europa, maar in Zaboezjko's deel van de stad is er geen stroom, dus zit ze op het kantoor van Book Arsenal, een festivalorganisatie in Kiev. Daar hebben ze een powerbank. Vanuit het halfdonker spreekt ze 170 schrijvers en vertalers toe. ‘Jullie zijn *vessels of meaning*,’ zegt ze. ‘Door verhalen te vertellen en door te vertellen, maken jullie Europa heel.’

De lezing is het kick-offevenement van de derde editie van CELA, een vierjarig talentontwikkelingsprogramma voor Europese ‘emerging literary artists’. CELA is opgericht en wordt uitgevoerd door de Nijmeegse literaire organisatie Wintertuin. Ik spreek met projectcoördinator Kim van Kaam vlak na de kick-off. ‘Ik was bang dat mensen zouden afhaken, met zovelen in een Zoom’, vertelt ze. ‘Maar het was zó inspirerend. Dit is precies waar CELA om draait.’

Het project, gesubsidieerd vanuit de EU door Creative Europe, is erop gericht kruisbestuiving en samenwerking te stimuleren in de literatuur: een kunstvorm die bijna per definitie grotendeels binnen de eigen landsgrenzen opereert, helemaal in de kleine taalgebieden waar CELA zich voornamelijk op richt. Het is een samenwerking tussen veertien literaire organisaties¹ – van schrijfopleidingen tot literatuurfestivals – uit elf Europese landen. Uit elk van de deelnemende landen – België, Italië, Nederland, Polen, Roemenië, Servië, Slovenië, Slowakije, Tsjechië en sinds deze editie ook Bulgarije en Oekraïne – worden drie ‘emerging’ schrijvers geselecteerd. Dat wil zeggen: schrijvers die relatief aan het begin van hun carrière staan en nog niet in het buitenland vertaald zijn, maar al wel ten minste één boek hebben gepubliceerd dat zich daarvoor zou lenen. De schrijvers krijgen de kans om zich al vroeg in hun carrière buiten de eigen landsgrenzen te ontplooien door uitwisselingen, workshops en optredens. En door vertaald te worden. Onder ‘literary artists’ worden binnen CELA ook – juist – vertalers gerekend, omdat zij een

Stefanie Liebreks

cruciale rol spelen bij het verspreiden van literatuur over de grens – niet alleen als vertaler, maar ook als scout en ambassadeur. 'Van sommige taalcombinaties is er amper nog een vertaler te vinden,' vertelt Van Kaam. 'Dan zie je echt het belang van wat we doen.' Ook deze editie is het desalniettemin gelukt uit en naar elke deelnemende taal een vertaler te vinden, door samen te werken met universiteiten, uitgevers en alumni van de vorige edities, die vervolgens als mentor optreden. 'Het is echt een circulair systeem.'

Festival Tour

Binnenkort zullen ze elkaar ook in levenden lijve ontmoeten: in januari komt CELA bijeen in Turijn met alle deelnemers en de staf. De week is gevuld met workshops, brainstormen en paneldebatten over de toekomst van de literaire industrie. Ook de programmeurs van de vele festivals die de deelnemers zullen gaan bezoeken zijn aanwezig. Belangrijk onderdeel van het traject is namelijk de 'Festival Tour': in elk land is een festival bereid gevonden drie CELA-auteurs inclusief hun plaatselijke vertalers te programmeren. Hoe dat programma ingevuld wordt, wordt in overleg met het betreffende festival bepaald. 'Literaire tradities in het schrijven maar ook in het presenteren van literatuur verschillen sterk per cultuur', licht Van Kaam toe. 'In sommige landen zijn voordrachten de standaard, in andere landen werken interviews beter.' Wat wel vaststaat: de vertaler is minstens zo belangrijk als de schrijver.

Creative Europe nodigde CELA uit om naast de projectsubsidie ook een aanvraag te doen voor het ontwikkelen van een platform, waarmee CELA aan een langetermijnplan kan werken. Door op te treden als een matchmaker tussen vertalers en schrijvers, de markt en het publiek, en beurzen te verstrekken voor promotiecampagnes, samplevertalingen, mentorschappen, festival- en beursbezoeken en dergelijke, moet het CELA-platform promotie en uitwisseling van literatuur in andere landen stimuleren. 'Het is de bedoeling dat CELA een herkenbaar merk en kwaliteitsstempel wordt.

Dat er bijvoorbeeld in de boekhandel een CELA-tafel is en dat je dan weet: daar moet ik zijn voor de volgende generatie relevante stemmen in de Europese literatuur.'

De uitvoering van het platform is ook in handen van Wintertuin. Voor hen en veel van de andere organiserende partijen is CELA een oefening in Europese samenwerking. 'Het is echt pionieren. En nu het platform erbij komt al helemaal: dit is het tweede literaire platform binnen die regeling [Versopolis is het andere, red.], en het eerste in Nederland.'

Na de inspirerende woorden van Oksana Zabozjko zijn de vertalers begonnen met het vertalen van de teksten. Ook worden er in november en december 'nationale kick-offs' georganiseerd waarbij de deelnemers uit elk afzonderlijk land elkaar al ontmoeten. En in de tussentijd weten de deelnemers elkaar ook online te vinden: er worden meetings georganiseerd met de schrijvers en hun relevante vertalers om vragen te stellen over de tekst. In januari zijn alle teksten af en ligt de focus op strategie: wie is het publiek voor deze auteur, hoe pitch ik het in mijn markt, bij welke uitgever zou het passen? Van Kaam: 'Het is uiteindelijk toch via boeken dat je literaire cultuur kweekt. Het moet beginnen bij het vertalen van het boek.' •

Noot

- 1 Namelijk: ARTLIT (Roemenië), Asociația Editorilor din România (Roemenië), Book Arsenal (Oekraïne), České Literární Centrum (Tsjechië), deBuren (België), Escuela de Escritores (Spanje), FILIT (Roemenië), Goga (Slovenië), Krakowskie Biuro Festiwalowe (Polen), KROKODIL (Servië), Next Page (Bulgarije), PassaPorta (België), Scuola Holden (Italië), Wintertuin (Nederland).

Stefanie Liebreks is redacteur van *Boekman*. Daarnaast werkt ze als literair redacteur en is ze oud-deelnemer van CELA